

розвиває уяву, збагачує внутрішній світ дітей. Інноваційність та творчий підхід – одні з головних компетентностей сучасного вчителя. Лише в такому випадку можна навчити дітей критично мислити, розвивати фантазію, увагу, пам'ять, а також виховувати в учнів почуття краси та естетичності.

Література

1. Грона Н. В. Уроки літературного читання: [методичні рекомендації з методики навчання української мови для студентів спеціальності 5.01010201 Початкова освіта] / Н. В. Грона – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – 135 с.
2. Нова українська школа: поради для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К. : ТОВ “Видавничий дім “Плеяди”, 2017. – 206 с.
3. Сухомлинський В. О. Естетичне сприйняття і естетична творчість / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори в 5 т. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 4. – С. 396–404.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори в 5 т. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 3. – С. 7–279.
5. Сухомлинський В. О. Щоб у серці жила Батьківщина / В. О. Сухомлинський. – К. : Знання, 1965. – 21 с.

Мордовцева Н. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

У сучасній лінгводидактиці пріоритетною стає проблема формування мовної компетенції як провідного компонента в структурі загальної підготовки й розвитку особистості. Базовими в розумінні мовної компетенції є ідеї С. Карамана, Ю. Караулова, Т. Ладиженської, Л. Мацько, Є. Пассова, М. Пентиліук, Т. Симоненко та ін., що розкривають такі основні її характеристики, як здібність до мови, знання мови, реалізація мови в мовленні; Л. Бахмана про комунікативні мовні здібності; К. Дуайє про компоненти мовної компетенції: говоріння, письмо, аудіювання, читання; Г. Шоу та Дж. Вебера про мовну грамотність. Запропоновані вченими визначення в основному зводяться до того, що знання, уміння й навички, які забезпечують здатність школярів уживати слова й синтаксичні конструкції відповідно до норм літературної мови, а також доречно й правильно використовувати синонімічні засоби мови, називають мовною компетенцією. Іноді це поняття використовується як синонім лінгвістичної компетенції, що включає в себе понятійну основу курсу, певний комплекс понять (одиниці та категорії мови) [4, с.77–79]. Але й досі в сучасній лінгводидактиці не має чіткого розмежування цих понять.

Термін “мовна компетенція” використовується у сучасній науці (психолінгвістиці) в різних значеннях: як знання людини про мову (знання мовних одиниць різних рівнів, правил їх зміни, поєднання одного з іншим тощо) і як володіння мовою (використання цих знань у процесах спілкування). Останнє часто називають також комунікативною компетенцією.

Мовна компетенція може бути охарактеризована у різноманітних параметрах та аспектах, з яких найбільш очевидними, так би мовити, “поверхневими” є мовлення, письмо, аудіювання (сприйняття на слух) і читання. Останні дві (аудіювання та читання) базуються на ментальних процесах інтерпретації звукових і графічних мовних сигналів, що сприймаються слуховими та зоровими рецепторами.

Проблема визначення мовної компетенції активно досліджується психолінгвістами й лінгводидактами протягом останніх десятиріч. У Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти для реалізації комунікативних намірів навчання виділено комунікативну компетенцію, яка у вузькому значенні має такі компоненти: лінгвістичні, соціолінгвістичні, прагматичні компетенції [1, с.108]. Розглядаючи кожний компонент, можемо говорити про синонімічність розуміння понять мовної й лінгвістичної компетенцій: “це визначення-знання і здатність використовувати формальні здібності, на основі яких можуть бути породжені і сформульовані добре оформлені, повнозначні висловлювання [1, с.109]”.

Більшість методистів оперують термінами мовна і мовленнєва компетенції учнів і відносять ці поняття до концептуальних засад навчання рідної мови. Сучасні лінгводидакти О. Беляєв, Л. Скуратівський, Г. Шелехова, О. Горошкіна та інші наголошують на тому, що “основною метою в навчанні мови є формування й розвиток мовної особистості – людини, яка виявляє високий рівень мовної та мовленнєвої компетенції [4, с.79]”.

Треба зазначити, що термін мовна (лінгвістична) компетенція пов'язаний із обізнаністю з мовою, із знаннями мовних одиниць, їх виражальних можливостей; володінням мовними вміннями й навичками. Зміст мовної компетенції – це засвоєння категорій і одиниць мови та їх функцій, вивчення закономірностей і правил оволодіння системно-структурними утвореннями семантичного, синтаксичного, морфологічного, фонологічного характеру, які необхідні для розуміння і побудови мовлення, це здатність розуміти й реалізувати граматичну природу висловлювання. Також, мовна компетенція сприяє формуванню уявлень про устрій мови, її розвиток і функціонування, усвідомленню тих відомостей про значення та роль мови в суспільстві, на яких виховується постійний інтерес до предмета, почуття любові й поваги до рідного слова. Лінгвістична компетенція включає знання про мовознавство як науку, елементи історії науки про українську мову, відомості про її видатних діячів, про методи лінгвістичного аналізу.

Важливим для нашої розвідки є визначення мовної компетенції, сформульоване авторами підручника “Методика навчання іноземної мови”: “мовна компетенція передбачає опанування знаннями (з лексики, граматики,

фонетики та орфографії) та формування відповідних навичок: фонетичних, лексичних, граматичних, морфологічних – пов'язаних зі складом слова та частинами мови; синтаксичних – пов'язаних з побудовою речень та їх різних видів; орфографічних, графічних та каліграфічних – засвоєння особливостей написання [3, с.24-26]”.

С. Караман подає чотири типи компетенції: мовну, мовленнєву, соціокультурну й функціонально-комунікативну [2, с.3]. На думку вченого, мовна компетенція визначається загальноприйнятими орфоепічними, лексичними, словотворчими, граматичними, стилістичними нормами; мовленнєва – чотирма видами мовленнєвої діяльності: аудіюванням, говорінням, читанням, письмом; соціокультурна – рівнем знань національної культури; функціонально-комунікативна – умінням використовувати мовні засоби в межах функціональних стилів [2, с.3-6].

Кваліфікуючи володіння мовою як мовну, комунікативну чи соціолінгвістичну компетенцію, слід зазначити, що цей навик надзвичайно складний і тільки лінгвістична його інтерпретація недостатня для адекватного опису реального мовного життя.

Мовна компетенція учнів містить знання одиниць мови і правила їх поєднання, зв'язки між ними. Діти вивчають мову, тобто засвоюють відомості з фонетики, лексики, граматики, стилістики, що складаються з лінгвістичних понять і правил. Отже, мовна компетенція – складне поняття, що поєднує мову і мовлення та характеризує особистість як людину, яка володіє мовою, вміє комунікативно доречно користуватися нею на основі граматичних правил.

Мовна компетенція включає різні мовні навички й уміння: володіння лексикою, граматикою, уміння адекватно сприймати й породжувати тексти, які відповідають комунікативним завданням та ін. Складність роботи з удосконалення мовної компетенції полягає у виділенні, класифікації і систематичному розвитку в учнів необхідних умінь і навичок, спрямованих на сприйняття, аналіз та створення лінгвістично орієнтованих текстів в усній та писемній формах. Значною мірою цьому сприяє використання ефективних методів і засобів навчання та вправ, які позитивно впливають на розвиток зазначених умінь з урахуванням вікових особливостей учнів, їхніх можливостей, креативних здібностей.

Отже, мовна компетенція розглядається як сукупність лінгвістичних знань учнів, оволодіння ними мовними одиницями та граматичними правилами; мовленнєва компетенція – мовленнєводіяльна здібність, оволодіння основними засобами формування та формулювання думки за допомогою мовних засобів.

Література

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид. д-р пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273с.
2. Караман С. Методика навчання української мови в гімназії : Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів освіти. – К. : Ленвіт, 2000. – 272 с.

3. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : Підручник / Кол. авт. під керівн. С. Ю. Ніколаєвої.– К. : Ленвіт, 1999. – 320 с.
4. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах / За ред. М. І. Пентиліук : Підручник для студентів-філологів.– К. : Ленвіт, 2000–262 с.
5. Педагогическое речеведение. Словарь-справочник / Под ред. Т. А. Ладыженской и А. К. Михальской; сост. А. А. Князьков. – Изд. 2-е, испр. и доп. – М. : Флинта, Наука, 1998. – 312 с.

Нестерук М.В.,

магістрант,

Бердянський державний педагогічний університет,
науковий керівник – к. філол. н., доц. **Е.В. Олійник**

КОМУНІКАТИВНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОСТИХ ОДНОСКЛАДНИХ КОНСТРУКЦІЙ У ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ

Вивчення стилістичного функціонування різних синтаксичних конструкцій української мови є актуальною проблемою з точки зору їхньої недостатньої дослідженості. Серед питань, що потребують теоретичного осмислення, на окрему увагу заслуговують прості односкладні речення, які виявляють специфіку використання в різних сферах мовленнєвої діяльності.

Граматичні ознаки та семантичні функції простих односкладних речень висвітлювалися в науковій літературі (П.С. Дудик, В.Д. Горяний, Н.А. Москаленко, Р. Христіанінова). Однак окремого вивчення функціонування односкладних конструкцій у різних стилях мови немає, що робить нашу розвідку актуальною.

Мета статті – схарактеризувати комунікативні особливості односкладних речень у художньому дискурсі.

Високий рівень сучасної теорії синтаксису дає змогу охарактеризувати синтаксичні одиниці з різних аспектів, тому просте речення описують на формально-граматичному, семантико-синтаксичному та комунікативному рівнях.

Односкладні речення являють собою структурно-семантичний тип простого речення, організуючим центром якого є один головний член речення [2, 85].

Односкладні означено-особові речення характеризуються перенесенням акценту з діяча на дію, нагнітанням дії особливо у тих випадках, коли дієслово стоїть у наказовій формі. Тому ці конструкції пов'язуються з мовою емоційною – насамперед розмовною, а відтак – її відтворенням у художніх текстах: – *От загадала собі – тримати руку на розпеченім залізі, доки не скажу тричі повільно: “Покохала, кохаю, кохатиму...” А він і не знав про це! – засміялась Ляля* (О.Гончар). У найзагальнішому і водночас найзвичайнішому